

---

# Kuram ve Uygulamada SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

*Social Sciences: Theory & Practice*

ISSN: 2619-9408

*Geliş/Received:* 23.11.2023 *Kabul/Accepted:* 03.12.2023

*Makale Türü:* Araştırma

---

## Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi

Bünyamin SARIKAYA\*

Efruz YAVUZ\*\*

### ÖZ

Bu çalışmada 2023-2024 eğitim-öğretim yılından itibaren okullarda okutulan Türkçe 5. sınıf ders kitabındaki zorunlu okuma metinlerinin kök değerler bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere göre dağılımı, metin türlerine göre dağılımı ve temalara göre dağılımı incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından 'temel nitel araştırma' deseni bağlamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler, betimsel analize göre çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda bütün kök değerlerin bu ders kitabındaki metinlerde işlendiği ancak dağılımın dengeli olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise en az işlenen kök değerlerin "adalet", "dürüstlük" ve "sabır" kök değerlerinin olmasıdır. Ayrıca kök değerlerin öyküleyici metinlerde 86, bilgilendirici metinlerde 57, şiir metin türünde ise 30 defa işlendiği belirlenmiştir. Çalışmada kök değerlerin en fazla "Birey ve Toplum", "Milli Mücadele ve Atatürk", "Erdemler" temalarında, en az ise "Sağlık ve Spor", "Bilim ve Teknoloji" ve "Sanat" temalarında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Değer, kök değer, Türkçe ders kitabı.

## Examination of Secondary School Turkish Textbooks in Terms of Root Values

### ABSTRACT

This study aims to examine the reading texts in the 5th grade Turkish textbook taught in schools starting from the 2023-2024 academic year in the context of root values. The distribution of root values according to the texts in the 5th grade Turkish textbook, their distribution according to text types and their distribution according to themes were examined. The study was carried out in the context of the 'basic qualitative research' pattern, one of the qualitative research approaches. Research data was collected through document analysis. The collected data were analyzed according to descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that all root values were covered in the texts in this textbook, but the distribution was not balanced. Another important result reached in the study is that the least processed root values are "justice", "honesty" and "patience". In addition, it was determined that root values were used 86 times in narrative texts, 57 times in informative texts, and 30 times in poetry text type. In the study, it was concluded that the root values were mostly included in the themes of "Individual and Society", "National Struggle and Atatürk", "Virtues", and least in the themes of "Health and Sports", "Science and Technology" and "Art".

**Keywords:** Value, root value, Turkish textbook.

---

**Atf Bilgisi:** Sarikaya, B. & Yavuz, E. (2023). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 209-224. Doi: 10.48066/kusob.1395001

\* Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi ABD, b.sarikaya@alparslan.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8393-7127>

\*\* Yüksek Lisans Öğrencisi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi ABD, efruzyavuz1@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1395-5183>

## Giriş

Teknolojinin hızlı ilerlemesiyle toplumlarda değişim ve dönüşümler yaşanmaktadır. Bu da beraberinde toplumlar için önemli olan bazı kavramları etkilemektedir. Toplumları ayakta tutan, onların çağlar boyunca yaşamlarına kaynaklık eden temel unsurlardan biri sahip oldukları değerlerdir. Zamanın hızlı akışı bu değerleri de etkileyebilmektedir. Değerlerine sahip çıkabilen ve onların yozlaşmasına izin vermeyen ulusların yaşama tutunmaları da daha güçlü olacaktır.

Değer kavramı ile ilgili alan yazınında birçok tanım ve çalışma bulunmaktadır. Konu ile ilgili çalışma sayısının fazlalığı beraberinde farklı tanım ve yaklaşımların da oluşmasını sağlamıştır. Alan yazınında değer kavramı “davranışlara kılavuzluk eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi veya arzu edilir olarak yargılandığı standartlar” (Halstead ve Taylor, 2000; Schwartz, 1992); “belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi ve davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlar” (Erdem, 2003: 56); “davranışlara kılavuzluk eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi veya arzu edilir olarak yargılandığı standartlar” (Halstead ve Taylor, 2000, s.169); “hayatın tüm yönlerini etkileyen ve hayatı yönlendiren kıymetler” (Bazarkulov, 2008, s.1) şeklinde tanımlanmıştır.

Değer kavramının insan ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Nitekim değer kavramının “insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran, insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü” (Ulusoy ve Dilmaç, 2012) şeklinde ifade edilmesi de bunu desteklemektedir. Avcı’ya (2007) göre de insan-değer ilişkisi önemlidir. Ona göre değer “bir toplum içerisinde veya bir inanç ve ideoloji içerisinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insani, ideolojik veya ilahî kaynaklı her türlü görüş, düşünüş, davranış, kural ve kıymetlerdir.” Grünberg (2000) bu ilişkiye daha farklı açıdan bakar ve bunu “insan olarak tecrübe edilenin pratik olarak yeniden ortaya konması” şeklinde ifade eder.

Değerler konusuyla ilgili çalışan alan yazınında birçok araştırmacı bulunmaktadır. Bu araştırmacılardan önemli olanlarından bazıları Schwartz ve Bilsky’dir. Değerler konusunda dünyada kabul gören Schwartz ve Bilsky (1987 akt. Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000) değerleri aşağıdaki biçimde açıklamışlardır:

- Değerler birer inançtır ancak tamamıyla bir fikir özelliği de taşımazlar. Uygulamaya geçildiğinde insan duygularıyla bütünleşirler.
- Değerlerin kişilerin hedefleri ile ve davranış biçimleriyle doğrudan ilişkisi bulunmaktadır.
- Değerler, özgür eylem ve durumların üzerindedirler.
- İnsan davranışlarının veya olayların seçilmesi ve değiştirilmesi ile ilişkisi bulunmaktadır.
- Değerler, kendi içinde sahip oldukları önem durumlarına göre sıralanma özelliği gösterir.

Alan yazınında değerler eğitimi ile ilgili birçok sınıflandırma mevcuttur. Bu sınıflandırmalar geniş kapsamlı olabildiği gibi dar kapsamlı da olabilmektedir. Bazı sınıflandırmaların günün koşulları bağlamında istenen kapsamı içermediği de görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı 18 Temmuz 2017 tarihinde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan “Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine” adlı belgeyi kamuoyuna sunmuştur. Bu belgede tüm müfredatta olduğu gibi Türkçe Dersi Öğretim Programında da yer alan kök değer kategorilerinin (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik) alt kategorileri olduğu bilgisi de verilmiştir (MEB, 2017). Kök değerler, o tarihe kadar ifade edilen diğer değer yaklaşımların kimi parçalarını da içeren ve milli, manevi, evrensel değerlerin arasından seçilen ve tüm disiplinlerin öğretim programlarında yer alan ortak hedeflerdir. Kök değerler, “MEB tarafından ortaya konulan yeni bir yaklaşım ve sınıflandırma olmuştur. Kök değerlerle birlikte inşa edilen bir müfredat yapısı oluşturulmuştur” (Şakiroğlu, 2022, s.35).

Türkçe derslerinde değerlerin veya kök değerlerin öğrencilere aktarılmasındaki en önemli unsur okuma metinleridir. Nitekim Türkçe dersi Öğretim Programında (2019) Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin “edebî ve kültürel değer taşıyan, estetik değer özelliğine sahip ve eğitsel yönden uygun” metinler olması gerektiği belirtilmiştir.

Alan yazını incelendiğinde Türkçe ders kitaplarında değerler eğitimi veya kök değerler konusunu ele alan birçok çalışma bulunmaktadır (Baki, 2019; Batur ve Şaşmaz, 2020; Coşkun ve Derse, 2021; Çiçek ve Asar, 2022; Durhat ve Ökten, 2020; Güven ve Yıldırım, 2019; Miçooğulları, 2021; Öksüz ve Eken, 2019; Şakiroğlu, 2020; Taracı ve Kalenderoğlu, 2022). Bu çalışmalar kimi zaman farklı yaklaşımlar geliştiren araştırmacıların sınıflandırmalarına göre de yapılmıştır. Ancak bu çalışmaların çoğunda benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu sonuçlar daha sonra yayımlanan Türkçe ders kitaplarına ışık olabilmektedir. Bu açıdan bu çalışmada 2023-2024 eğitim-öğretim yılından itibaren okullarda okutulan Türkçe ders kitabındaki zorunlu okuma metinlerinin kök değerler bağlamında incelenmesi amaçlanmaktadır. Her ne kadar alanda benzer konuda çok sayıda çalışma bulunsa da bu çalışmada da önceki çalışmalarda değerler eğitimi konusunda ifade edilen sorunların devam edip etmediği araştırılmıştır. Bu bağlamda çalışmada şu alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere göre dağılımı nasıldır?
2. Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine göre dağılımı nasıldır?
3. Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalara göre dağılımı nasıldır?

## Yöntem

### Araştırma Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından ‘temel nitel araştırma’ deseni bağlamında değerlendirilmiştir. Merriam (2013) temel nitel araştırmanın öyküsel analiz, etnografik ya da eleştirel gibi nitel araştırma türlerinden herhangi birinin kapsamadığı ancak yorumlamanın ön planda olduğu yaklaşımla sürdürülen nitel çalışmalar olduğunu ve temel nitel araştırmalarda verilerin gözlem, görüşme ya da doküman analizi aracılığıyla toplandığını belirtmektedir. Bu bağlamda çalışmada, bir eser (kitap) kök değerler bağlamında incelenmiştir. Bu tür çalışmalarda yorumlayıcı bir yaklaşım da ön planda olduğundan çalışmada ‘temel nitel araştırma’ modeli tercih edilmiştir.

### Araştırma Nesnesi

Araştırmanın çalışma nesnesini Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 09.05.2022 tarih ve 36 sayılı Kurul Kararı ile 2023 - 2024 öğretim yılından itibaren 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiş olan “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 5. Sınıf Ders Kitabı” oluşturmaktadır. Alan yazınında bu ders kitabının kök değerler bağlamında incelenmediği de tespit edilmiştir. İlgili kitaptaki zorunlu okuma metinleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Serbest okuma metinleri ve dinleme/izleme metinleri çalışmaya dâhil edilmemiştir.

### Verilerin Toplanması

Araştırma verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler, betimsel analize göre çözümlenmiştir. “Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır; neden sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.239-240). Araştırma nesnesi olan ders kitabındaki metinler Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Kök Değerler listesine göre çözümlenmiştir. Bu bağlamda kitaptaki metinlerde kök değerlere hangi sıklıkta yer verildiği, kök değerlerin nasıl bir dağılım gösterdiği ile ilgili betimlemeler yapılmış ve yorumlanmıştır.

## Verilerin Analizi

Araştırma nesnesinde yer alan kök değerlerin analiz edilmesi için nitel veri analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde “elde edilen veriler daha önceden belirlenen tema ve kodlara göre yorumlanır. Yine, verilerin elde edildiği kaynaklardan doğrudan alıntılara yer verilebilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.239). Kitaptaki metinler kök değerler açısından ayrı ayrı incelenmiş, kök değerler ve bu değerlere ait veriler tablolar hâlinde sunulmuştur. Kök değerler ile ilgili analizler tabloların altında verilmiştir. Metinlerdeki kök değer örnekleri sayfa numaraları ile metinden alıntılanıp verilmiştir.

## Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın ihtiyaç duyulan her aşamasında uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Bu yolla çalışmanın geçerliğini sağlama adına gerçek veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada veriler özgün halleriyle ve dışarıdan bir müdahale olmadan sunulmuştur. Cansız Aktaş (2014) doküman incelemelerinde geçerlik ve güvenirliliğin sağlıklı olması için sunulan verilerin sahiçiliğinin önemli olduğunu, bu bağlamda verilerin yalın ve tutarlı bir biçimde verilmesi ve diğer araştırmacıların da onaylarının alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Araştırmanın güvenirliliğini sağlamak amacıyla kodlayıcılar arası uyuma bakılmıştır. Bu amaçla, araştırmacılar ile alan uzmanı bir başka araştırmacı, birinci temadaki metinleri incelemiş ve bu metinlerde yer alan kök değerler ayrı ayrı kodlanmıştır. Bir sonraki adımda ise Miles ve Huberman (2019) formülü uygulanmış ve araştırmacılar arasındaki uyumun %82 oranında örtüştüğü belirlenmiştir. Araştırmanın kalan kısmında araştırmacılar metinlerde yer alan kök değerleri kodlama işlemini sürdürmüşlerdir.

## Bulgular

Çalışmada bulgular belirlenen alt amaçlar bağlamında verilmiştir.

### Kök Değerlerin 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere göre dağılımına ilişkin bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

**Tablo 1.** “Birey ve Toplum” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Dünya Çocukları	2. Metin: Eskiçiyile Para Babası	3. Metin: Aile Toplum Dünya İlişkisi	Toplam
Adalet	-	-	-	-
Dostluk	7	-	-	7
Dürüstlük	-	-	-	-
Özdenetim	-	4	-	4
Sabır	-	1	-	1
Saygı	-	-	2	2
Sevgi	4	-	-	4
Sorumluluk	-	1	4	5
Vatanseverlik	2	-	5	7
Yardımsverlik	-	1	-	1
<b>Toplam</b>	<b>13</b>	<b>7</b>	<b>11</b>	<b>31</b>

Tablo 1 incelendiğinde “Birey ve Toplum” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan iki değer dostluk (7) ve vatanseverlik (7) kök değerleri olduğu belirlenmiştir. Adalet ve

dürüstlük kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Dünyayı kardeşlik dallarında uçan kuşlar doldursun.” (Dostluk-Dünya Çocukları, s.13)

“Kucaklaşır bütün dünya çocukları.” (Sevgi-Dünya Çocukları, s.13)

“Bak, ben saba bir yardımda bulunayım demiş.” (Yardımseverlik-Eskiciyle Para Babası, s.18)

“İyi bir aile kurumu sadece bugünümüz için ve kendini oluşturan birkaç üye için değil, bulunduğu toplum, ülke ve hatta dünya için önemlidir.” (Vatanseverlik Aile Toplum Dünya İlişkisi, s.24)

“İkisinden de sevecen, çevreye duyarlı, hak hukuk bilen, adaletli, görevinin bilincinde, sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmesi bekleniyor.” (Sorumluluk- Aile Toplum Dünya İlişkisi, s.24)

“Toplum için önemli olan herhangi bir fert değil, o toplumun devamını sağlayacak, kurallara uygun yaşayan, ortak amaçlara uygun çaba gösteren, çevresindekilere sürekli bedel ödetmeyen, elinden geldiğince, yetenekler ölçüsünce katkı sağlayan bireyler yetiştirmektir.” (Saygı-Aile Toplum Dünya İlişkisi, s.24)

**Tablo 2.** “Milli Mücadele ve Atatürk” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Dersimiz: Atatürk	2. Metin: Elâzıgılı Hasan Onbaşı	3. Metin: Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a Çıkışı	Toplam
Adalet	-	-	-	-
Dostluk	1	6	-	7
Dürüstlük	-	1	-	1
Özdenetim	1	-	-	1
Sabır	-	-	-	-
Saygı	3	-	-	3
Sevgi	1	-	-	1
Sorumluluk	-	2	-	2
Vatanseverlik	5	6	3	14
Yardımseverlik	-	1	-	1
<b>Toplam</b>	<b>11</b>	<b>16</b>	<b>3</b>	<b>30</b>

Tablo 2 incelendiğinde “Milli Mücadele ve Atatürk” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan iki değer vatanseverlik (14) ve dostluk (7) kök değerleri olduğu belirlenmiştir. Adalet ve sabır kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Ama biz Atatürk'ü hala büyük bir saygı, sevgi, minnet ve özlemle anıyoruz.” (Saygı-Dersimiz Atatürk, s.42)

“Çünkü aralarında Atatürk gibi hem vatanını düşmanlardan temizleyip yeni bir devlet kuran hem de milletini sömürüden uygarlığa kavuşturan biri yok.” (Vatanseverlik- Dersimiz Atatürk, s.42)

“Arkadaşını Sargı Yeri'ne bir an evvel yetiştirmeliydi.” (Yardımseverlik-Elâzıgılı Hasan Onbaşı, s.50)

“Çok kan kaybediyorsun dostum. Konuşup kendini yorma.” (Dostluk-Elâzıgılı Hasan Onbaşı, s.50)

**Tablo 3.** “Erdemler” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: İki Kardeşin Fedakârlığı	2. Metin: Yüreğinizde Bir Yer Açın	3. Metin: Dostluğun Türleri	Toplam
Adalet	1	-	-	1
Dostluk	5	2	8	15
Dürüstlük	-	1	-	1
Özdenetim	1	-	-	1
Sabır	-	-	-	-
Saygı	3	-	-	3
Sevgi	4	1	-	5
Sorumluluk	1	-	-	1
Vatanseverlik	-	2	-	2
Yardımseverlik	-	-	-	-
<b>Toplam</b>	<b>15</b>	<b>6</b>	<b>8</b>	<b>29</b>

Tablo 3 incelendiğinde “Erdemler” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan iki değer dostluk (15) ve sevgi (5) kök değerleri olduğu belirlenmiştir. Sabır ve yardımseverlik kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Her günün sonunda kardeşler, ne kadar kazanmışlarsa eşit olarak paylaşırlardı.” (Adalet-İki Kardeşin Fedakârlığı, s.72)

“Öğretin bana doğruluğu.” (Dürüstlük-Yüreğinizde Bir Yer Açın, s.79)

“Sevgiye, kardeşliğe, dostluğa, yüreğinizde bir yer açın diyorum.” (Sevgi-Yüreğinizde Bir Yer Açın, s.79)

“Yüz yüze dostluklar vardır; güneşle ayçiçeğinin dostluğu, böyle bir dostluktur mesela. Ayçiçeği sabahtan akşama kadar hiç ayıramaz yüzünü güneşten.” (Dostluk-Yüreğinizde Bir Yer Açın, s.85)

**Tablo 4.** “Milli Kültürümüz” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Bayrağımın Türküsü	2. Metin: Dedem Korkut Öyküleri Üzerine	3. Metin: Padişaha Su Hediye Eden Adam	Toplam
Adalet	-	-	1	1
Dostluk	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-
Özdenetim	-	1	2	3
Sabır	-	-	1	1
Saygı	-	1	1	2
Sevgi	-	2	-	2
Sorumluluk	-	-	2	2
Vatanseverlik	3	1	-	4
Yardımseverlik	-	-	10	10
<b>Toplam</b>	<b>3</b>	<b>5</b>	<b>17</b>	<b>25</b>

Tablo 4 incelendiğinde “Milli Kültürümüz” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan iki değer yardımseverlik (10) ve vatanseverlik (4) kök değerleri olduğu belirlenmiştir. Dostluk ve dürüstlük kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Durmadan söylenecek bayrağımın türküsü.” (Vatanseverlik-Bayrağımın Türküsü, s.104)

“Hele bu kişilerdeki o aşırı iyimserlik, kendine güven, güçlükleri aşma tutkusu, o bitmek bilmeyen umut, bu destansı öykülerin değişmeyen, bugün de canlı kalmasını sağlayan ana özelliklerindedir.” (Özdenetim-Dedem Korkut Öyküleri Üzerine, s.111)

“Kendisinden yardım isteyenleri güler yüzle karşılar, istediklerini onlara fazlasıyla verirdi.” (Yardımseverlik-Padişaha Su Hediye Eden Adam, s.117)

“Çok şükür diyordu, bu çok değerli hediyemi başına bir şey gelmeden yerine ulaştırdım.” (Sorumluluk-Padişaha Su Hediye Eden Adam, s.118)

**Tablo 5.** “Doğa ve Evren” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Küçük Çam Ağacı	2. Metin: Yıldızlar Gayet Memnun	3. Metin: Dünyanın Beyaz Devleri Buzullar	Toplam
Adalet	-	-	-	-
Dostluk	10	-	-	10
Dürüstlük	-	-	-	-
Özdenetim	-	-	-	-
Sabır	2	-	1	3
Saygı	1	-	-	1
Sevgi	2	1	-	3
Sorumluluk	-	-	1	1
Vatanseverlik	-	-	-	-
Yardımseverlik	-	-	-	-
<b>Toplam</b>	<b>15</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>18</b>

Tablo 5 incelendiğinde “Doğa ve Evren” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan değer dostluk (10) kök değeri olduğu belirlenmiştir. Adalet, dürüstlük, özdenetim, vatanseverlik ve yardımseverlik kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Küçük oğlan da bu çam ağacını çok sever, onun çevresinde oynar, onunla konuşur dururmuş.” (Sevgi-Küçük Çam Ağacı, s.134)

“Yağmurun yağmadığı sıcak yaz günlerinde serinlesin diye ona su taşırmış.” (Dostluk-Küçük Çam Ağacı, s.134)

**Tablo 6.** “Sağlık ve Spor” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Mavi Eşofmanlı Adam	2. Metin: Olimpiyat Oyunları	3. Metin: Uyku	Toplam
Adalet	-	-	-	-
Dostluk	2	-	-	2
Dürüstlük	1	-	-	1
Özdenetim	2	-	-	2
Sabır	-	1	-	1
Saygı	-	-	-	-
Sevgi	2	-	1	3
Sorumluluk	1	-	-	1
Vatanseverlik	-	1	-	1
Yardımseverlik	1	-	-	1
<b>Toplam</b>	<b>9</b>	<b>2</b>	<b>1</b>	<b>12</b>

Tablo 6 incelendiğinde “Sağlık ve Spor” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan değer sevgi (3) kök değeri olduğu belirlenmiştir. Adalet ve saygı kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Başımı sevgiyle okşadı.” (Sevgi-Mavi Eşofmanlı Adam, s.162)

“Ben sözümü tuttum.” (Dürüstlük-Mavi Eşofmanlı Adam, s.164)

“Her binanın bahçesine bir kayısı fidanı dikerek mahalleyi yeşillendirmek ister. Yeşillikler içinde insanın iyimser olacağını ve sağlığını korumak için daha dikkatli davranacağını öngörür.” (Yardımseverlik-Mavi Eşofmanlı Adam, s.164)

**Tablo 7.** “Bilim ve Teknoloji” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Bir Bilim İnsanı Neler Yapar?	2. Metin: Zaman İçinde Gezerken Gördüklerimiz	3. Metin: Kuşlu Mektuplar	Toplam
Adalet	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-
Özdenetim	2	1	-	3
Sabır	2	1	-	3
Saygı	-	-	-	-
Sevgi	-	1	1	2
Sorumluluk	1	1	-	2
Vatanseverlik	-	3	-	3
Yardımseverlik	1	-	-	1
<b>Toplam</b>	<b>6</b>	<b>7</b>	<b>1</b>	<b>14</b>

Tablo 7 incelendiğinde “Bilim ve Teknoloji” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan değerlerin özdenetim (3), sabır (3) ve vatanseverlik (3) kök değerleri olduğu belirlenmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük ve saygı kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Bazen de aradığı yanıtları bulamayabilir ancak böyle zamanlarda kararlılıkla çalışmaya devam eder.” (Özdenetim- Bir Bilim İnsanı Neler Yapar?, s.192)

“Yaptığı çalışmalar diğer bilim insanlarına esin kaynağı olur.” (Yardımseverlik- Bir Bilim İnsanı Neler Yapar?, s.192)

“Gidişimiz biraz yavaş olur ama kendi zamanımıza ulaşırız, merak etme.” (Sabır-Zaman İçinde Gezerken Gördüklerimiz s.198)

**Tablo 8.** “Sanat” temasındaki metinlerde kök değerlerin dağılımı

Kök Değerler	1. Metin: Çocukluğun Değeri	2. Metin: Ünlü Ressam	3. Metin: Şiir Nedir?	Toplam
Adalet	-	-	-	-
Dostluk	-	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	-
Özdenetim	3	-	-	3
Sabır	-	-	1	1
Saygı	-	1	-	1
Sevgi	4	1	1	6
Sorumluluk	1	-	-	1
Vatanseverlik	2	-	-	2
Yardımseverlik	-	-	-	-
<b>Toplam</b>	<b>10</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>14</b>

Tablo 8 incelendiğinde “Sanat” temasındaki üç okuma metni incelenmiş ve en sık tekrarlanan değerlerin sevgi (6) kök değeri olduğu belirlenmiştir. Adalet, dostluk, dürüstlük ve yardımseverlik kök değerlerine ise bu temadaki metinlerde yer verilmediği görülmektedir. Bu temadaki ilgili kök değeri yansıtan örnek cümleler aşağıda verilmiştir:



“Bütün çocukluğum çok sevdiğim Ankara’da geçti.” (Sevgi-Çocukluğun Değeri, s.222)

“İyi yetişmiş, her açıdan donanımlı çocukların ülkemizin ve dünyanın yarınlarını daha güzel yapacaklarına inandım hep.” (Vatanseverlik, Çocukluğun Değeri, s.223)

“Bu nedenle yaşım ilerlemiş olsa da bugün de çalışıyor, yeni şeyler öğrenmeye ve yazmayı sürdürmeye çalışıyorum.” (Özdenetim- Çocukluğun Değeri, s.223)

**Tablo 9.** 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan kök değerlerin toplam dağılımı

<b>Kök Değerler</b>	<b>Toplam</b>
Adalet	2
Dostluk	41
Dürüstlük	3
Özdenetim	17
Sabır	10
Saygı	12
Sevgi	26
Sorumluluk	15
Vatanseverlik	33
Yardımseverlik	14
<b>Toplam</b>	<b>173</b>

Tablo 9 incelendiğinde 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde kök değerlerin toplam 173 defa işlendiği görülmektedir. En fazla “dostluk” ve “vatanseverlik” kök değerlerine, en az ise “adalet” ve “dürüstlük” kök değerlerine yer verildiği görülmektedir.

#### ***Kök Değerlerin 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerine Göre Dağılımına İlişkin Bulgular***

Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

**Tablo 10.** Kök değerlerin metin türlerine göre dağılımı

<b>Kök Değerler</b>	<b>Bilgilendirici Metinler (9 Metin)</b>	<b>Öyküleyici Metinler (7 Metin)</b>	<b>Şiir (8 Metin)</b>
Adalet	-	2	-
Dostluk	9	23	9
Dürüstlük	-	2	1
Özdenetim	7	10	-
Sabır	4	5	1
Saygı	7	5	-
Sevgi	8	9	9
Sorumluluk	7	8	-
Vatanseverlik	14	10	10
Yardımseverlik	1	12	-
<b>Toplam</b>	<b>57</b>	<b>86</b>	<b>30</b>

Tablo 10 incelendiğinde kök değerlerin öyküleyici metinlerde 86 defa, bilgilendirici metinlerde 57 defa, şiir metin türünde ise 30 defa işlendiği görülmektedir. Öyküleyici metinlerde bütün kök değerlerin yer aldığı ancak bilgilendirici ve şiir metin türüne yönelik metinlerde ise bütün kök değerlerin yer almadığı görülmektedir.

#### ***Kök Değerlerin 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular***

Kök değerlerin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki temalara göre dağılımına ilişkin bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

**Tablo 11.** Kök değerlerin temalara göre dağılımı

<b>Kök Değerler</b>	Birey ve Toplum	Milli Mücadele ve Atatürk	Erdemler	Milli Kültürümüz	Doğa ve Evren	Sağlık ve Spor	Bilim ve Teknoloji	Sanat
Adalet	-	-	1	1	-	-	-	-
Dostluk	7	7	15	-	10	2	-	-
Dürüstlük	-	1	1	-	-	1	-	-
Özdenetim	4	1	1	3	-	2	3	3
Sabır	1	-	-	1	3	1	3	1
Saygı	2	3	3	2	1	-	-	1
Sevgi	4	1	5	2	3	3	2	6
Sorumluluk	5	2	1	2	1	1	2	1
Vatanseverlik	7	14	2	4	-	1	3	2
Yardımseverlik	1	1	-	10	-	1	1	-
<b>Toplam</b>	<b>31</b>	<b>30</b>	<b>29</b>	<b>25</b>	<b>18</b>	<b>12</b>	<b>14</b>	<b>14</b>

Tablo 11 incelendiğinde kök değerlerin en fazla “Birey ve Toplum” ve “Milli Mücadele ve Atatürk” temalarında, en az ise “Sağlık ve Spor” temasında yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte bütün kök değerlerin temaların tamamında işlenmediği de görülmektedir. Sadece sevgi ve sorumluluk kök değerleri bütün temalarda işlenmiştir.

### Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabının kök değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda bütün kök değerlerin bu ders kitabındaki metinlerde işlendiği ancak dağılımın dengeli olmadığı belirlenmiştir. Alan yazınındaki birçok çalışmada hem Türkçe ders kitaplarında (Baki, 2019; Batur ve Şaşmaz, 2020; Coşkun ve Derse, 2021; Çiçek ve Asar, 2022; Durhat ve Ökten, 2020; Güven ve Yıldırım, 2019; Miçooğulları, 2021; Öksüz ve Eken, 2019; Şakiroğlu, 2020; Tarakcı ve Kalenderoğlu, 2022) hem de diğer disiplinlere dayalı çalışmalarda (Eker ve Ünlü, 2020; Öztürk ve Özkan, 2018; Güçlü, 2019; Oğuz-Haçat ve Demir, 2020; Köksal, Yaylacı Kılıç, Yel, Erbaş ve Kılcan, 2022; Bulut, 2021; Şakiroğlu ve Kavruk, 2022; Aydeniz, 2021; Sayır, 2022; Kardaş, Kaya ve Görmez, 2022; Kavruk ve Sönmez, 2010) kök değerlerin dengeli dağılmadığı saptanmıştır. Bu bulgudan yola çıkılarak “Değerlerin ders kitabı içerisine dağılımı homojen olmalıdır. Ders kitapları içerisindeki temalar oluşturulurken tema-değer uyumunun olmasına önem verilmelidir” (Gül, 2017: 76). Bunun yanı sıra Beşer Yıldırım (2022) çalışmasında öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarındaki kök değerlerin dağılımının dengeli olmadığını ve bu konuda ders kitaplarını yetersiz gördüklerini belirlemiştir.

Araştırma sonucunda ders kitabındaki bütün metinlerde kök değerlerin işlendiği belirlenmiştir. Kimi metinlerde kök değerlerin çok az (1), kimi metinlerde ise daha fazla (17) işlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Beşer Yıldırım (2022) iki farklı 6. sınıf Türkçe ders kitabını kök değerler bağlamında incelediği çalışmasında bir yayına ait ders kitabındaki bütün metinlerin kök değerleri içerdiğini, diğer yayına ait ders kitabındaki 8 metinde ise kök değerlerin işlenmediğini belirlemiştir. Yarbel (2022) ortaokul düzeyindeki bütün Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 4 metinde on kök değerinin hiçbirinin işlenmediği sonucuna ulaşmıştır. Şakiroğlu (2020) 6. sınıf Türkçe ders kitabını incelediği çalışmasında ders kitabındaki bazı metinlerde kök değerlere hiç yer verilmediğini tespit etmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki bu farklılıkların ders kitaplarındaki metinlerin özelliklerinden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde kök değerlerin toplam 173 defa işlendiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bütün kök değerlerin ders kitabında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ders kitabında en fazla “dostluk”, “vatanseverlik”, “sevgi” ve “özdenetim” kök

değerlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Türkçe ders kitaplarında kök değerlerin incelendiği çalışmalarda bu bulguya benzer birçok çalışma bulunmaktadır. Taçyıldız (2021) çalışmasında en fazla sevgi, vatanseverlik, dostluk; Işık (2019) sevgi, vatanseverlik, dostluk; Kâhya (2018) sevgi, vatanseverlik; Beşer Yıldırım (2022) sevgi, vatanseverlik; Yarbel (2022) sevgi, vatanseverlik; Miçooğulları (2021) sevgi, vatanseverlik, dostluk; Şakiroğlu (2020) vatanseverlik, sevgi; Coşkun ve Derse (2021) vatanseverlik ve sevgi kök değerlerinin sıklıkla işlendiğini belirlemiştir. Bu bulgulara bakıldığında Türkçe ders kitaplarında en fazla işlenen kök değerlerin benzer olduğu söylenebilir.

Çalışmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise en az işlenen kök değerlerin “adalet” , “dürüstlük” ve “sabır” kök değerlerinin olmasıdır. Beşer Yıldırım (2022) iki farklı 6. sınıf Türkçe ders kitabını kök değerler bağlamında incelediği çalışmasında her iki kitapta da en az yer alan değerlerin adalet ve dürüstlük olduğunu belirlemiştir. Taçyıldız (2021), Yarbel (2022), Miçooğulları (2021), Çelikpazu ve Akbaş (2011), Baki (2019), Şakiroğlu (2020), Doğan ve Gülüşen (2011) tarafından yapılan çalışmalarda Türkçe ders kitaplarında en az yer verilen kök değer “adalet” değeri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dikkat çeken bir başka çalışma ise Çiçek ve Asar’a (2022) aittir. “Yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası: ortaokul Türkçe ders kitaplarında kök değerler” isimli çalışmalarında yazarlar hem yapılandırmacı yaklaşım öncesi hem de yapılandırmacı yaklaşım sonrası Türkçe ders kitaplarında en az işlenen değer adalet kök değeri olduğunu tespit etmişlerdir. Yarbel (2022) buna yönelik olarak “En önemli değerlerden biri olan adalet değerinin ders kitaplarında yeterince yer almaması bu değer öğretmesinde önemli bir eksikliğe neden olacaktır.” açıklamasında bulunmuştur. Adalet değerinin sadece metinler ekseninde öğretmesi elbette mümkün değildir. Ancak öğrencilerin Türkçe derslerinde en fazla metinlerle karşılaştıkları düşünüldüğünde bu değere yönelik eksikliğin giderilmesi elzemdir.

Çalışmada kök değerler metin türlerine göre de incelenmiştir. 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki 9 metin bilgilendirici, 7 metin öyküleyici, 8 metin şiir metin türü özelliğine sahiptir. Kök değerlerin öyküleyici metinlerde 86, bilgilendirici metinlerde 57, şiir metin türünde ise 30 defa işlendiği belirlenmiştir. Öyküleyici metinlerde bütün kök değerlerin yer aldığı ancak bilgilendirici ve şiir metin türüne yönelik metinlerde ise bütün kök değerlerin yer almadığı tespit edilmiştir. Taracı ve Kalenderoğlu’nun (2022) çalışmasında da 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerde bütün kök değerlere yer verildiği bulgulanmıştır. Beşer Yıldırım’ın (2022) 6. sınıf Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında da öyküleyici metinlerde kök değerlerin daha fazla işlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada bilgilendirici metinlerde adalet ve dürüstlük; şiir metinlerinde adalet, özenetim, saygı, sorumluluk ve yardımseverlik kök değerlerinin hiç işlenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bilgilendirici metinlerde en fazla vatanseverlik; öyküleyici metinlerde dostluk; şiir metinlerinde ise vatanseverlik kök değerleri işlenmiştir. Coşkun ve Derse (2021) çalışmalarında en fazla öyküleyici metinlerde değerlere yer verildiğini, en az ise şiir metin türlerinde yer verildiğini tespit etmiştir. Bu hususta iki çalışmanın sonuçlarının benzer olduğu söylenebilir. Bu çalışmada şiir metin türünde en fazla işlenen değer vatanseverlik olduğu sonucuna Coşkun ve Derse’nin (2021) de çalışmasında ulaşılmıştır. Yarbel’in (2022) çalışmasında en fazla şiir ve öyküleyici metinlerde kök değerlere ulaşıldığı belirlenmiştir. Bilgilendirici metinlerde ise kök değerlere daha az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmanın bulgularının bu çalışmanın bulgularından farklı olmasının sebebi ilgili çalışmada şiir türüne dayalı metin sayısının daha fazla olmasıdır.

Çalışmada kök değerlerin temalara göre dağılımı da ele alınmıştır. Bu ders kitabında 8 temaya yer verilmiştir. Kök değerlerin en fazla “Birey ve Toplum” (31), “Milli Mücadele ve Atatürk” (30), “Erdemler” (29) temalarında, en az ise “Sağlık ve Spor” (12), “Bilim ve Teknoloji” (14) ve “Sanat” (14) temalarında yer aldığı belirlenmiştir. Bunun yanı sıra “Birey ve Toplum” temasında 8; “Milli Mücadele ve Atatürk” temasında 8; “Erdemler” temasında 8 farklı kök değer işlendiği tespit edilmiştir. “Doğa ve Evren” temasında ise 5 farklı kök değer işlenmiştir. Bu tema farklı kök değerlerin

en az işlendiği tema olmuştur. Çalışmada temaların tamamında işlenen kök değerlerin sadece sevgi ve sorumluluk değerleri olduğu bulgulanmıştır. Durhat ve Ökten (2020) çalışmalarında “Erdemler” temasında kök değerlerden sekizinin işlendiğini belirlemiştir. Bu bağlamda iki çalışmanın sonuçlarının örtüştüğü söylenebilir. Erdemler temasında en az işlenen değerlerden bazıları adalet (1) ve sorumluluktur (1). Durhat ve Ökten’in (2020) çalışmasında da benzer sonuca ulaşılmıştır. Bu çalışmada “Erdemler” temasında yardımseverlik kök değerine hiç yer verilmemişken Durhat ve Ökten’in (2020) çalışmasında bu değere sıklıkla yer verildiği belirlenmiştir. İki çalışmanın bu yönüyle farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Beşer Yıldırım’ın (2022) Türkçe öğretmenlerinden görüş aldığı çalışmada öğretmenlerin “Erdemler” temasında adalet kök değerine fazla yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Güven ve Yıldırım’ın (2019) çalışmasında da 5. sınıf Türkçe ders kitabında “Erdemler” temasında adalet kök değerine hiç yer verilmediği belirlenmiştir. “Her kurum ve yapının bir parçası olması gereken adalet değeri, amacı insan yetiştirmek olan eğitim kurumlarında önem arz eden bir olgudur.” (Küçükçene ve Aydoğan, 2018) düşüncesinden hareketle adalet kök değerine ders kitaplarında daha fazla yer verilmesi gerekir.

Çalışmada şu öneriler sunulmuştur:

Hem bu çalışmada hem de alan yazınında yapılan çalışmalarda Türkçe ders kitaplarında kök değerlerin dengeli dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda değerlerin istenen düzeyde aktarımının dağılması için dengeli sunulmasına özen gösterilmelidir.

Bu çalışmanın önemli sonuçlarından biri adalet kök değerine ders kitabında çok az yer verildiğidir. Çocukta adalet bilincinin daha iyi yerleşmesine destek olunması açısından adalet kök değerine daha fazla yer verilmelidir.

Kök değerlerin temalara dağılımının yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde kök değerlerin temalara dengeli dağıtılmasına dikkat edilmelidir.

Araştırma nesnesi konumundaki bu kitap 2022-2023 yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır. 2022-2023 yılından itibaren okutulmaya başlanan diğer Türkçe ders kitaplarındaki kök değerlerin de tespit edilmesi ve bu kitabın sonuçlarıyla karşılaştırılması önem arz etmektedir.

### **Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

### **Etik Kurul İzni**

Çalışma, doküman analizi niteliğinde olduğundan etik kurul iznine gerek yoktur.

### **Yazarların Katkı Oranı**

Bu çalışmada, her iki yazarın da (%50) eşit derecede katkısı bulunmaktadır.

### **Çıkar Çatışması**

Çalışmanın ortaya çıkmasında herhangi bir çıkar çatışması mevcut değildir.

## Kaynakça

- Avcı, N. (2007). *Toplumsal değerler ve gençlik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Aydeniz, S. (2021). Masal ve efsanelerde değerler eğitimi Muş ili örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 23, 636-659.
- Baki, Y. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin değerler aktarımı açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 109- 146.
- Batur, Z. & Şaşmaz, E. (2020). Türkiye ve yurt dışında okutulan Türkçe ders kitaplarının değerler bakımından karşılaştırılması. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(8), 566-582.
- Bazarkulov, S. (2008). *Değer öğretimi ve dinden öğrenme*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Beşer Yıldırım, K. (2022). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin kök değerler açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerinin alınması. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 248-272.
- Cansız Aktaş, M. (2014). Nitel veri toplama araçları. M. Metin (Ed.). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 337-371). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, H. & Derse, G. E. (2021). Türkçe ders kitabındaki metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 9-35.
- Çelikpazu, E. E. & Aktaş, E. (2011). MEB 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında yer alan metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 6(2), 413- 424.
- Çiçek, S. & Asar, A. (2022). Yapılandırmacı yaklaşım öncesi ve sonrası: ortaokul Türkçe ders kitaplarında kök değerler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 312-322.
- Doğan, B. & Gülüşen, A. (2011). Türkçe ders kitaplarındaki (6-8) metinlerin değerler bakımından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 75-99.
- Durhat, G. & Ökten, C. E. (2020). Kök değerlerin ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki erdemler temasıyla ilişkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 675-693.
- Erdem, A. R. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Eker, C. & Ünlü, S. (2020). Din kültürü ve ahlak bilgisi ders kitabının kök değerleri içermesi bakımından incelenmesi. *The Journal of International Education Science*, 25(7), 71-88.
- Grünberg, L. (2000). *The mystery of values: Studies in axiology*, (ed. by C. Grünberg & L. Grünberg) Amsterdam-Atlanta: Editions Radopi Press.
- Güçlü, H. (2019). *Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gül, M. (2017). Türkçe ders kitabındaki metinlerin (5. sınıf) değerler eğitimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Erciyes Journal of Education*, 1(1), 59-78.

- Güven, S. & Yıldırım, N. (2019). Ortaokul beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(66), 813-827.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Işık, İ. (2019). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki halk edebiyatı metinlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi*.Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kâhya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin değerler eğitimi bakımından incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kardaş, S., Kaya, M. & Görmez, E. (2022). Her Güne Bir Masal adlı eserin değer iletimi açısından önemi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 276-302.
- Kavruk, H., & Sönmez, H. (2010). Ahmed-i Dâ î nin Vasiyet-Nâme-i Nüşirevân ındaki Eğitici Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 171-199.
- Köksal, K., Yaylacı Kılıç, Z., Yel, Ü., Erbaş, S., & Kılcan, B. (2022). Sosyal bilgiler ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 74-87.
- Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Küçükçene, M. & Aydoğan, İ. (2018). Eğitim yönetiminde adaletin önemi ve gerekliliği üzerine bir inceleme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 661-664.
- MEB (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. *Çevrim-içi*: [http://ttkb.meb.gov.tr/meb\\_iys\\_dosyalar/2017\\_07/18160003\\_basin\\_aciklamasiprogram.pdf](http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasiprogram.pdf)
- MEB (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Talim Terbiye Kurulu: Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma - desen ve uygulama için bir rehber / Qualitative research a guide to design and implementation*. Turan, S. (Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Miçooğulları, M. (2021). 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2019) yansıtılan kök değerler. *Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi (UTÖAD)*, 1(2), 104-127.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (2019). *Genişletilmiş bir kaynak kitap nitel veri analizi*. Akbaba Altun, S. ve Ersoy, A. (Çev. ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Oğuz Haçat, S. & Demir, F. B. (2020). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler açısından incelenmesi. *Journal of History School*, 49, 4443-4466.
- Öksüz, H. İ. & Eken, N. T. (2019). İlkokul (1-4) Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler bakımından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 384-401.
- Öztürk, T. & Özkan, Z. S. (2018). Hayat bilgisi ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(1). 172-204.
- Sayır, M. F. (2022). Root values in works published on migration and immigration. *İçtimaiyat, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, 556-564

- Şakiroğlu, Y. (2020). 6 sınıf Türkçe ders kitabının değer aktarımı bağlamında incelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 5(1), 145-161.
- Şakiroğlu, Y. & Kavruk, H. (2022). Türk gençlik edebiyatındaki fantastik eserlerin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 735-770.
- Şakiroğlu, Y. (2022). *Türk çocuk ve gençlik edebiyatındaki fantastik eserlerin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taçyıldız, E. (2021). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerdeki değerlerle ortaokul öğrencilerinin yazılarında kullandıkları değerler üzerine karşılaştırmalı bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tarakcı, R. & Kalenderoğlu, İ. (2022). Kök değerler açısından ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinler. *International Journal of Education and New Approaches*, 5(1), 139-157.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Yarbel, D. (2022). *5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin on kök değere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

## Extended Abstract

### Introduction

With the rapid advancement of technology, changes and transformations are experienced in societies. This affects some concepts that are important for societies. One of the basic elements that keep societies alive and keep them alive for ages is the values they have. The rapid flow of time can also affect these values. Nations that can protect their values and do not allow them to degenerate will have a stronger hold on life. There are many definitions and studies in the literature on the concept of value. The high number of studies on the subject has led to the formation of different definitions and approaches. In the literature, the concept of value is defined as "principles and basic beliefs that guide behaviours, standards by which actions are judged as good or desirable" (Halstead & Taylor, 2000; Schwartz, 1992); "the tendency to prefer a certain situation to another and understandings that are the source of behaviours and serve to judge them" (Erdem, 2003: 56); "principles and basic beliefs that guide behaviour, standards by which actions are judged as good or desirable" (Halstead and Taylor, 2000: 169); "values that affect all aspects of life and guide life" (Bazarkulov, 2008: 1).

This study aims to determine the root values in the 5th grade Turkish textbook. In the context of this purpose, answers to the following questions were sought:

1. How is the distribution of root values according to the texts in the 5th grade Turkish textbook?
2. How is the distribution of root values according to text types in the 5th grade Turkish textbook?
3. How is the distribution of root values according to the themes in the 5th grade Turkish textbook?

### Model of the Research

This study was evaluated in the context of 'basic qualitative research' design, one of the qualitative research approaches. Merriam (2013) states that basic qualitative research is qualitative studies that do not include any of the qualitative research types such as narrative analysis, ethnographic or critical, but are carried out with an approach in which interpretation is at the forefront and that data are collected through observation, interview or document analysis in basic qualitative research. In this context, a work (book) was analysed in the context of root values. Since an interpretative approach is also at the forefront in such studies, the 'basic qualitative research' model was preferred in the study.

### **Data Collection**

Research data were collected through document analysis. The collected data were analysed according to descriptive analysis. "The aim of descriptive analysis is to present the findings to the reader in an organised and interpreted form. The data obtained for this purpose are first described systematically and clearly. Then, these descriptions are explained and interpreted; cause and effect relationships are analysed and some conclusions are reached" (Yıldırım & Şimşek, 2018: 239-240). The texts in the textbook, which is the object of the research, were analysed according to the list of Root Values in the Turkish Curriculum. In this context, descriptions were made and interpreted about how often the root values were included in the texts in the book and how the root values were distributed.

### **Analysing the Data**

Descriptive analysis technique, one of the qualitative data analysis techniques, was used to analyse the root values in the research object. In the descriptive analysis technique, "the data obtained are interpreted according to previously determined themes and codes. Again, direct quotations can be given from the sources where the data are obtained" (Yıldırım & Şimşek, 2018: 239). The texts in the book were analysed separately in terms of root values, and the root values and the data belonging to these values were presented in tables. Analyses related to root values are given under the tables. Examples of root values in the texts are quoted from the text with page numbers.

### **Research and Publication Ethics**

In this study, all the rules specified in the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were complied with. None of the actions described in the Directive under the heading of Actions Contrary to Scientific Research and Publication Ethics were carried out.

### **Conclusion**

As a result of the research, it was determined that all root values were covered in the texts in this textbook, but the distribution was not balanced. As a result of the research, it was determined that root values were covered in all texts in the textbook. It was concluded that in some texts root values were covered very little (1) and in some texts they were covered more (17). In the study, it was determined that root values were covered a total of 173 times in the texts in the 5th grade Turkish textbook. In addition, it was concluded that all root values were included in the textbook. It was determined that "friendship", "patriotism", "love" and "self-control" root values were mostly included in the textbook. Another important result of the study is that the root values that are least covered are "justice", "honesty" and "patience". In the study, root values were also analysed according to text types. In the 5th grade Turkish textbook, 9 texts are informative, 7 texts are narrative and 8 texts are poetry. It was determined that root values were covered 86 times in narrative texts, 57 times in informative texts and 30 times in poetry text type. It was determined that all root values were included in narrative texts, but not all root values were included in informative and poetry texts.